

Tot això sense perjudi que es pugua exercitar qualsevol altre recurs que s'estime oportú".

Amb data 23 de juliol de 2002, pels servicis tècnics del Servei Territorial d'Urbanisme i Ordenació Territorial és examinada la documentació presentada per l'Ajuntament d'Agullent el 5 de juliol de 2002 i s'informa favorablement esta, i es considera complit l'acord de la Comissió Territorial d'Urbanisme de València de data 15 de març de 2002.

Vists la legislació urbanística aplicable, així com la Llei de Règim Jurídic de les Administracions Públiques i del Procediment Administratiu Comú i la resta de preceptes de concordant aplicació,

El director general d'Urbanisme i Ordenació Territorial considera aprovada definitivament la modificació IP4-A de les Normes Subsidiàries d'Agullent.

Contra la present resolució, que no posa fi a la via administrativa, es podrà interposar recurs d'alçada davant el conseller d'Obres Públiques, Urbanisme i Transports de la Generalitat Valenciana, en el termini d'un mes, comptador a partir del dia següent de la data de recepció de la present notificació.

Tot això sense perjudi que es pugua exercitar qualsevol altre recurs que s'estime oportú.

València, 3 de setembre de 2002.- El director general d'Urbanisme i Ordenació Territorial: José María Benlliure Moreno.

Conselleria de Cultura i Educació

DECRET 163/2002, de 24 de setembre, del Govern Valencian, pel qual es declara Bé d'Interés Cultural el Conjunt Històric de Segorbe i l'Església Catedral Basílica de Segorbe. [2002/X10470]

Per mitjà de Resolució de la Direcció General del Patrimoni Artístic, Arxius i Museus del Ministeri de Cultura, de data 23 de febrer de 1978, es va acordar tindre per incoat expedient de declaració de Conjunt Historicartístic a favor de la ciutat de Segorbe, segons documentació que figurava en el pla unit a l'expedient.

La Direcció General de Belles Arts, Arxius i Biblioteques del Ministeri de Cultura va sol·licitar un informe de la Reial Acadèmia de Belles Arts de San Fernando, la qual va informar favorablement en data 8 de novembre de 1985, per mitjà de dictamen que obra en l'expedient.

L'expedient en qüestió va ser remès per a la seua tramitació a la Generalitat Valenciana segons el que disposa el Reial Decret 3.066/1983, de 13 d'octubre, sobre traspàs de funcions i servicis de l'Estat a la Generalitat Valenciana en matèria de cultura, i en concret, a l'actual Conselleria de Cultura i Educació, d'acord amb el que preceptua el Decret 171/1983, de 29 de desembre, del president de la Generalitat Valenciana.

Per la seua banda, amb data 23 de maig de 1996, la Direcció General de Patrimoni Artístic, de l'aleshores denominada Conselleria de Cultura, Educació i Ciència, va dictar resolució per la qual s'incoava expedient de declaració de Bé d'Interés Cultural, amb la categoria de Monument, a favor de la Santa Església Catedral Basílica de Segorbe. Durant la tramitació de l'expedient, han emés informe favorable a la declaració el Consell Valencià de Cultura i la Reial Acadèmia de Sant Carles.

En virtut del que disposa l'apartat segon de la Resolució de 2 de març del 2000, de la Direcció General de Promoció Cultural i Patrimoni Artístic, per la qual s'establixen els requisits per a la revalidació d'informes i la resta de tràmits produïts en els procediments sobre declaració de Bé d'Interés Cultural incoats amb anterioritat a l'entrada en vigor de Llei del Patrimoni Cultural Valencià, d'acord amb el que preveu la disposició transitòria primera de la dita llei, la Direcció General de Patrimoni Artístic va procedir a dictar resolució, en data 17 d'abril del 2002, per la qual es convalidava l'informe favorable a la declaració emés per la Reial Acadèmia de Belles Arts de Sant Ferran, s'acordava la continuació del procediment i s'obria un període d'informació pública.

Todo ello, sin perjuicio de que pueda ejercitar cualquier otro recurso que estime oportuno".

Con fecha 23 de julio de 2002 por los Servicios Técnicos del Servicio Territorial de Urbanismo y Ordenación Territorial es examinada la documentación presentada por el Ayuntamiento de Agullent el 5 de julio de 2002 y se informa favorablemente la misma, considerándose cumplimentado el acuerdo de la Comisión Territorial de Urbanismo de Valencia de fecha 15 de marzo de 2002.

Vistos la legislación urbanística aplicable, así como la Ley de Régimen Jurídico de las Administraciones Públicas y del Procedimiento Administrativo Común y demás preceptos de concordant aplicación, el director general de Urbanismo y Ordenación Territorial considera aprobada definitivamente la Modificación IP4-A de las Normas Subsidiarias de Agullent.

Contra la presente resolución, que no pone fin a la vía administrativa, se podrá interponer recurso de alzada ante el conseller de Obras Públicas, Urbanismo y Transportes de la Generalitat Valenciana, en el plazo de un mes, contado a partir del día siguiente de la fecha de recibo de la presente notificación.

Todo ello, sin perjuicio de que pueda ejercitar cualquier otro recurso que estime oportuno.

Valencia, 3 de septiembre de 2002.- El director general de Urbanismo y Ordenación Territorial: José María Benlliure Moreno.

Conselleria de Cultura y Educación

DECRETO 163/2002, de 24 de septiembre, del Gobierno Valenciano, por el que se declara Bien de Interés Cultural el Conjunto Histórico de Segorbe y la Iglesia Catedral Basílica de Segorbe. [2002/X10470]

Mediante Resolución de la Dirección General del Patrimonio Artístico, Archivos y Museos del Ministerio de Cultura, de fecha 23 de febrero de 1978, se acordó tener por incoado expediente de declaración de Conjunto Histórico-Artístico a favor de la ciudad de Segorbe, según documentación que figuraba en plano unido al expediente.

La Dirección General de Bellas Artes, Archivos y Bibliotecas del Ministerio de Cultura solicitó informe de la Real Academia de Bellas Artes de San Fernando, la cual informó favorablemente en fecha 8 de noviembre de 1985, mediante dictamen que obra en el expediente.

El expediente en cuestión fue remitido para su tramitación a la Generalitat Valenciana según lo dispuesto en el Real Decreto 3.066/1983, de 13 de octubre, sobre traspaso de funciones y servicios del Estado a la Generalitat Valenciana en materia de cultura, y en concreto, a la actual Conselleria de Cultura y Educación, con arreglo a lo preceptuado en el Decreto 171/1983, de 29 de diciembre, del presidente de la Generalitat Valenciana.

Por su parte, con fecha 23 de mayo de 1996, la Dirección General de Patrimonio Artístico, de la entonces denominada Conselleria de Cultura, Educación y Ciencia, dictó resolución por la que se incoaba expediente de declaración de Bien de Interés Cultural, con la categoría de Monumento, a favor de la Santa Iglesia Catedral Basílica de Segorbe. Durante la tramitación del expediente, han emitido informe favorable a la declaración el Consell Valencià de Cultura y la Real Academia de San Carlos.

En virtud de lo dispuesto en el apartado segundo de la Resolución de 2 de marzo de 2000, de la Dirección General de Promoción Cultural y Patrimonio Artístico, por la que se establecen los requisitos para la convalidación de informes y demás trámites producidos en los procedimientos sobre declaración de Bienes de Interés Cultural incoados con anterioridad a la entrada en vigor de Ley del Patrimonio Cultural Valenciano, de acuerdo con lo previsto en la disposición transitoria primera de dicha ley, la Dirección General de Patrimonio Artístico procedió a dictar resolución, en fecha 17 de abril de 2002, por la que se convalidaba el informe favorable a la declaración emitido por la Real Academia de Bellas Artes de San Fernando, se acordaba la continuación del procedimiento y se abría un periodo de información pública.

Amb data 15 de maig del 2002, la Reial Acadèmia de Belles Arts de Sant Carles va emetre informe favorable a la declaració de Bé d'Interès Cultural del Conjunt Històric de Segorbe.

Tenint en compte que l'article 31.5 de l'Estatut d'Autonomia de la Comunitat Valenciana estableix la competència exclusiva de la Generalitat Valenciana en matèria de patrimoni històric, artístic, monumental, arqueològic i científic, i que l'article 26.2 de Llei 4/1998, d'11 de juny, de la Generalitat Valenciana, del Patrimoni Cultural Valencià, disposa que la declaració d'un Bé d'Interès Cultural es farà per mitjà de decret del Govern Valencià, a proposta del conseller de Cultura i Educació, sense perjudi de les competències que l'article 6 de la Llei 16/1985, de 25 de juny, del Patrimoni Històric Espanyol, reserva a l'administració general de l'estat, realitzats els preceptius tràmits administratius, i després de la deliberació del Govern Valencià en la reunió del dia 24 de setembre de 2002,

DECRETE

Article 1

1. Declarar Bé d'Interès Cultural el Conjunt Històric de Segorbe.
2. Declarar, de conformitat amb el que disposa l'article 28.2.e) de la Llei 4/1998, d'11 de juny, del Patrimoni Cultural Valencià, Bé d'Interès Cultural, amb la categoria de Monument, l'Església Catedral Basílica de Segorbe.

Article 2

1. L'àrea afectada per la declaració de Bé d'Interès Cultural del Conjunt Històric de Segorbe queda definida en els annexos que s'adjunten i que formen part del present decret. La documentació complementària consta en l'expedient de la seua raó.
2. L'entorn de protecció dels immobles compresos en el conjunt històric que gaudixen per si mateixos de la consideració de Béns Interès Cultural queda igualment definit en els annexos adjunts.

Article 3

Inscriure el Conjunt Històric de Segorbe i l'Església Catedral Basílica de Segorbe, de conformitat amb el que disposa l'article 29.1 de la Llei 4/1998, d'11 de juny, de la Generalitat Valenciana, del Patrimoni Cultural Valencià, en la secció primera de l'Inventari General del Patrimoni Cultural Valencià.

Article 4

En virtut del que estableix l'article 28.2.e) de la Llei de Patrimoni Cultural Valencià, els béns de Rellevància Local mencionats en l'annex III del present decret, hauran de ser inscrits en la secció segona de l'inventari.

DISPOSICIO FINAL

El present decret es publicarà en el *Boletín Oficial del Estado* i entrarà en vigor l'endemà de la seua publicació en el *Diari Oficial de la Generalitat Valenciana*.

València, 24 de setembre de 2002

El president de la Generalitat Valenciana,
JOSÉ LUIS OLIVAS MARTÍNEZ

El conseller de Cultura i Educació,
MANUEL TARANCÓN FANDOS

ANNEX I

Dades sobre el conjunt històric objecte de la declaració
Denominació: Conjunt Històric de Segorbe.
Localització:
a) Comunitat autònoma: Comunitat Valenciana

Con fecha 15 de mayo de 2002, la Real Academia de Bellas Artes de San Carlos emitió informe favorable a la declaración de Bien de Interés Cultural del Conjunto Histórico de Segorbe.

Habida cuenta de que el artículo 31.5 del Estatuto de Autonomía de la Comunidad Valenciana establece la competencia exclusiva de la Generalitat Valenciana en materia de patrimonio histórico, artístico, monumental, arqueológico y científico, y que el artículo 26.2 de Ley 4/1998, de 11 de junio, de la Generalitat Valenciana, del Patrimonio Cultural Valenciano, dispone que la declaración de un Bien de Interés Cultural se hará mediante decreto del Gobierno Valenciano, a propuesta del conseller de Cultura y Educación, sin perjuicio de las competencias que el artículo 6 de la Ley 16/1985, de 25 de junio, del Patrimonio Histórico Español, reserva a la administración general del estado, cumplimentados los preceptivos trámites administrativos, y previa deliberación del Gobierno Valenciano, en la reunión del día 24 de septiembre de 2002,

DECRETO

Artículo 1

1. Declarar Bien de Interés Cultural el Conjunto Histórico de Segorbe.
2. Declarar, de conformidad con lo dispuesto en el artículo 28.2.e) de la Ley 4/1998, de 11 de junio, de la Generalitat Valenciana, del Patrimonio Cultural Valenciano, Bien de Interés Cultural, con la categoría de Monumento, la Iglesia Catedral Basílica de Segorbe.

Artículo 2

1. El área afectada por la declaración de Bien de Interés Cultural del Conjunto Histórico de Segorbe queda definida en los anexos que se adjuntan y que forman parte del presente decreto. La documentación complementaria obra en el expediente de su razón.
2. El entorno de protección de los inmuebles comprendidos en el Conjunto Histórico que gozan por sí mismos de la consideración de Bienes de Interés Cultural queda igualmente definido en los anexos adjuntos.

Artículo 3

Inscribir el Conjunto Histórico de Segorbe y la Iglesia Catedral Basílica de Segorbe, de conformidad con lo dispuesto en el artículo 29.1 de la Ley 4/1998, de 11 de junio, de la Generalitat Valenciana, del Patrimonio Cultural Valenciano, en la Sección Primera del Inventario General del Patrimonio Cultural Valenciano.

Artículo 4

En virtud de lo establecido en el artículo 28.2.e) de la Ley de Patrimonio Cultural Valenciano, los Bienes de Relevancia Local mencionados en el anexo III del presente decreto, deberán ser inscritos en la Sección Segunda del Inventario.

DISPOSICION FINAL

El presente decreto se publicará en el *Boletín Oficial del Estado* y entrará en vigor el día siguiente al de su publicación en el *Diari Oficial de la Generalitat Valenciana*.

Valencia, 24 de septiembre de 2002

El presidente de la Generalitat Valenciana,
JOSÉ LUIS OLIVAS MARTÍNEZ

El conseller de Cultura y Educación,
MANUEL TARANCÓN FANDOS

ANEXO I

Datos sobre el conjunto histórico objeto de la declaración
Denominación: Conjunto Histórico de Segorbe.
Localización:
a) Comunidad autónoma: Comunidad Valenciana

- b) Província: Castelló
c) Municipi: Segorbe

Delimitació del conjunt:

La delimitació s'estableix en funció dels següents criteris:

- Topogràfics i paisatgístics, incloent els dos tossals on es troba ubicada la ciutat, que conformen el seu perfil característic, i que han sigut el seu origen.
- Arqueològics, en funció dels antecedents històrics que auguren previsible troballes.
- Patrimonials i urbanístics, amb la inclusió dels immobles i espais urbans i rústics necessaris per a garantir la correcta tutela del conjunt.

Definició literal de la delimitació del Conjunt Històric de Segorbe:

- Origen: Intersecció de l'eix del carrer Esperança amb la prolongació de la mitgera entre les parcel·les números 23 i 24 de l'illa cadastral núm. 46463, punt A.
- Sentit: antihorari.
- Línia delimitadora: Des de l'origen la línia s'introdueix en l'illa cadastral núm. 46463 per la mitgera entre les parcel·les 24 i 23, travessant les parcel·les números 27 i 28 d'esta illa. Creua el carrer de la Muralla i recorre la mitgera entre les parcel·les números 66 i 1 de l'illa núm. 47452 i prossegueix per les parts posteriors de les parcel·les números 1, 2, 3 i 11 i la mitgera entre les parcel·les número 15 i 16 d'esta illa. Creua el carrer Castellà i recorre la mitgera entre les parcel·les 21, 22 i 26. La línia creua el carrer Pontífex i creua l'illa núm. 47454 entre les parcel·les números 6 i 7 i 11 i 12. Recorre l'eix del carrer Santiago Martín Báguena fins a introduir-se en l'illa núm. 48456 i recórrer les parts posteriors de les parcel·les d'esta, que recauen en la plaça del Agua Limpia. Creua el carrer Guimerà, continua per l'eix del carrer de la Paz i creua l'illa núm. 48442 entre les parcel·les 4 i 5. Prossegueix per les parts posteriors de les parcel·les números 10, 11 i 12 de l'illa núm. 48431. Creua el carrer José Escrig i envolta les parcel·les números 24 i 25 de l'illa 48433. Creua el carrer Marcelino Blanco i recorre la part posterior de l'Ajuntament i les mitgeres entre les parcel·les 4 i 29 i 5 i 28 i les parts posteriors de les parcel·les números 5, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13 i la mitgera entre les parcel·les 13 i 14. Prossegueix per l'eix del carrer València i per l'eix del carrer José Jimeno. Creua l'illa núm. 52411 entre les parcel·les 38 i 39 i recorre l'eix del carrer Torrejón i creua el carrer Castellnovo. Recorre les parts posteriors de les parcel·les números 1, 4, 7, 11 de l'illa núm. 53453; travessa l'illa núm. 29 i prossegueix per les parts posteriors de les parcel·les d'esta illa que recauen al carrer Cervantes i al carrer Peñalba. Creua el camí Canteros i envolta les parcel·les núm. 8, 9, 10, 1 i part de la parcel·la núm. 13, de l'illa núm. 54480. Creua el camí de Segorbe a la Vall d'Uixó. S'introdueix en l'illa núm. 52495 i recorre la mitgera entre les parcel·les números 03 i 13, travessa la parcel·la núm. 22, i les mitgeres entre les parcel·les números 14 i 22 i 23 i 22 i 20 i 21. Envolta el passeig Sopena i el carrer Argén. Incorpora les edificacions de les parcel·les números 5, 6, 7, 8, 9, 10 i 11 de l'illa núm. 47476 fins al punt d'origen A.

Descripció del conjunt històric:

Basada principalment en el text de Ramón Rodríguez Culebras, *Catálogo de Monumentos y Conjuntos de la Comunidad Valenciana*. Conselleria de Cultura, Educació i Ciència, 1983.

La mil·lenària ciutat de Segorbe va constituir el nucli de població més important de la comarca de l'Alt Palància, seu de la seua diòcesi i depositària de distints títols (ciutat reial, senyorial i ducal). És important tant per la seua situació privilegiada en un corredor natural NW-SE, freqüentat per nombrosos pobles a la busca del mar o de la terra de l'interior, com per la seua fèrtil horta regada pel riu Palància i la cabalosa font de l'Esperança.

S'assenta entre dos turons dominant el paisatge de l'ampli vall per on discorre el riu, obert ací en una gran corba, constituint un dels conjunts historicoartístics de més interès de la Comunitat Valenciana.

- b) Provincia: Castellón
c) Municipio: Segorbe

Delimitación del conjunto:

La delimitación se establece en función de los siguientes criterios:

- Topográficos y paisajísticos, incluyendo las dos colinas donde se halla ubicada la ciudad, que conforman su perfil característico, y que han sido origen de la misma.
- Arqueológicos, en función de los antecedentes históricos que auguran previsible hallazgos.
- Patrimoniales y urbanísticos, con la inclusión de los inmuebles y espacios urbanos y rústicos necesarios para garantizar la correcta tutela del conjunto.

Definición literal de la delimitación del Conjunto Histórico de Segorbe:

- Origen: Intersección del eje de la calle Esperanza con la prolongación de la medianera entre las parcelas números 23 y 24 de la manzana catastral nº 46463, punto A.
- Sentido: antihorario.
- Línea delimitadora: Desde el origen la línea se introduce en la manzana catastral nº 46463 por la medianera entre las parcelas 24 y 23, atravesando las parcelas números 27 y 28 de esta manzana. Cruza la calle Muralla y recorre la medianera entre las parcelas números 66 y 1 de la manzana nº 47452 y prosigue por las traseras de las parcelas números 1, 2, 3 y 11 y la medianera entre las parcelas número 15 y 16 de esta manzana. Cruza la calle Castellanos y recorre la medianera entre las parcelas 21, 22 y 26. La línea cruza la calle Pontífex y cruza la manzana nº 47454 entre las parcelas números 6 y 7 y 11 y 12. Recorre el eje de la calle Santiago Martín Báguena hasta introducirse en la manzana nº 48456 y recorrer las traseras de las parcelas de la misma recayentes a la plaza del Agua Limpia. Cruza la calle Guimerá, continúa por el eje de la calle de la Paz y cruza la manzana nº 48442 entre las parcelas 4 y 5. Prosigue por las traseras de las parcelas números 10, 11 y 12 de la manzana nº 48431. Cruza la calle José Escrig y envuelve las parcelas números 24 y 25 de la manzana 48433. Cruza la calle Marcelino Blanco y recorre la trasera del Ayuntamiento y las medianeras entre las parcelas 4 y 29 y 5 y 28 y las traseras de las parcelas números 5, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13 y la medianera entre las parcelas 13 y 14. Prosigue por el eje de la calle Valencia y por el eje de la calle José Jimeno. Cruza la manzana nº 52411 entre las parcelas 38 y 39 y recorre el eje de la calle Torrejón y cruza la calle Castellnovo. Recorre las traseras de las parcelas números 1, 4, 7, 11 de la manzana nº 53453; atraviesa la manzana nº 29 y prosigue por las traseras de las parcelas de esta manzana recayentes a la calle Cervantes y a la calle Peñalba. Cruza el camino Canteros y envuelve las parcelas nº 8, 9, 10, 1 y parte de la parcela nº 13, de la manzana nº 54480. Cruza el camino de Segorbe a Vall de Uxó. Se introduce en la manzana nº 52495, recorriendo la medianera entre las parcelas números 03 y 13, atraviesa la parcela nº 22, y las medianeras entre las parcelas números 14 y 22 y 23 y 22 y 20 y 21. Envuelve el paseo Sopena y la calle Argén. Incorpora las edificaciones de las parcelas números 5, 6, 7, 8, 9, 10 y 11 de la manzana nº 47476 hasta el punto de origen A.

Descripción del conjunto histórico:

Basada principalmente en el texto de Ramón Rodríguez Culebras, *Catálogo de Monumentos y Conjuntos de la Comunidad Valenciana*. Conselleria de Cultura, Educación y Ciencia, 1983.

La milenaria ciudad de Segorbe constituyó el núcleo de población más importante de la comarca del Alto Palancia, sede de su diócesis y depositaria de distintos títulos (ciudad real, señorial y ducal). Su importancia radica tanto en su situación privilegiada en un corredor natural NW-SE frecuentado por numerosos pueblos en busca del mar o de la tierra del interior, como por su fértil vega regada por el río Palancia y la caudalosa fuente de la Esperanza.

Se asienta entre dos cerros dominando el paisaje del amplio valle por donde discurre el río, abierto aquí en una gran curva, constituyendo uno de los conjuntos histórico artísticos de mayor interés de la Comunidad Valenciana.

Evolució històrica del conjunt històric de Segorbe

Importants jaciments arqueològics mostren l'intens poblament de la zona. Comprén diversos pobles des de l'edat de bronze, com l'íber i el romà, i s'identifica amb la ciutat de Segóbriga, encara que no sense certa polèmica perquè hi ha historiadors que la ubiquen en les proximitats de Saelices (Conca), on va existir una ciutat romana destruïda que no va tornar a ser habitada des del segle VIII.

No obstant els indicis més fiables assenyalen esta ciutat com Segóbriga, ja que en esta ciutat es va restablir el bisbat hispà visigot d'este nom, històricament conegut des del tercer concili de Toledo de l'any 589. L'any 1176 va tindre seu provisional a Albarrasí, i mentrestant Segorbe continuava davall del domini musulmà. En esta època àrab va ser colonitzada per barbarescos de la família Baraní de la confederació Sinbaya.

Pels anys de les conquestes de Jaume I era refugi d'Abu Said Abd Al-Rahman, que tenia seu en l'alcàsser. Després de la seua conversió al cristianisme, este va anar cedint drets i privilegis: en l'eclesiàstic, al bisbe de Segorbe pel que es referix a la ciutat i a diversos pobles; en el civil, a Jaume I, qui va posar guarnició en la plaça l'any 1245. Des de llavors, la ciutat veu una nova etapa; el 21 de novembre de 1279, un privilegi reial firmat a València concedia al senyor Jaume Pérez, el seu fill natural, en feu perpetu el castell i la vila de Segorbe, amb tots els seus drets i prerrogatives. El senyor Jaume Pérez, Almirall d'Aragó, el va deixar a la seua filla, la senyora Constança, la qual va contraure matrimoni amb el senyor Rodrigo de Luna. La seua besneta, la senyora Maria de Luna va casar amb el rei Martí l'Humà, motiu pel qual el senyoriu de Segorbe va tornar a la Corona. L'infant Enric, Fortuna, va ser el primer que va portar el títol de duc de Segorbe per donació d'Alfons V el Magnànim. El seu fill Alfons d'Aragó va casar amb Joana Folch de Cardona, i des de llavors van quedar vinculades ambdós cases, constituint esta una de les èpoques més brillants de Segorbe.

En el segle XVII es va unir, també per matrimoni, al ducat de Medinaceli.

Paral·lelament al desenrotllament civil va anar l'eclesiàstic, particularment des de 1577 quan els bisbats de Segorbe i Albarrasí van ser separats, la qual cosa suposaria una fita important per al futur desenrotllament urbà de la ciutat.

Durant el s. XIX és escenari de les guerres carlines amb un constant trasbals de tropes de l'un i l'altre costat, encara que definitivament ocupat per l'exèrcit liberal en 1874. Entre el 8 de desembre de 1874 i el 30 de gener de 1875, el senyor Nicolás Ugarte, comandant d'Enginyers de l'Exèrcit del Centre, passava a encarregar-se de les fortificacions de la ciutat consistents en la circumvallació d'esta a través d'un lleuger mur de 2.890 metres perimetrals, format en bona part per simples cases aspilleres, i en la construcció en el cim del tossal de Sant Blai d'una fortificació defensiva.

Com a complement, el mencionat enginyer va redactar el "projecte de les obres de defensa que han de construir-se en el cim de La Estrella de la ciutat de Segorbe", encara que mai va ser portat a la pràctica en la seua totalitat per la finalització de la guerra.

Anàlisi i desenrotllament urbà

L'orografia mateixa del terreny marca i condiona el desenrotllament de la ciutat entorn de dos nuclis fonamentals, amb expansió posterior cap al pla. Primer que res, la muntanya i castell de La Estrella, lloc del primitiu assentament ibèric, posteriorment castell i alcàsser. El seu recinte exterior queda marcat en part pel passeig de Sopeña. La zona que recau a este és abrupta i no porta construccions en la seua vessant. Cap al migdia i el ponent, la població s'estén, limitada fins a finals de l'edat mitjana pel recinte murallat. En el seu interior es desenrotlla en complexa trama de places, placetes i carrers estrets, tortuosos i empinats, sense sentit clar o definit.

Fites d'este recinte interior van ser tres places: la plaça dels Jurats o Almudín, antigament porticada, que es troba pròxima a una de les portes de la ciutat i a la catedral; la plaça de l'Àngel i la plaça de les Monges. Una segona fase d'expansió d'esta zona, però extramurs, està marcada per les esglésies de Sant Pere i la Sang, hui

Evolució històrica del conjunt històric de Segorbe:

Importantes yacimientos arqueológicos muestran el intenso poblamiento de la zona. Comprende diversos pueblos desde la edad de Bronce, como el íbero y el romano; identificándose ésta con la ciudad de Segóbriga, aunque no sin cierta polémica pues hay historiadores que la ubican en las cercanías de Saelices (Cuenca), donde existió una ciudad romana destruida que no volvió a ser habitada desde el siglo VIII.

Sin embargo, los indicios más fiables señalan a esta ciudad como Segóbriga, ya que en esta ciudad se restableció el obispado hispano visigodo de este nombre, históricamente conocido desde el tercer concilio de Toledo del año 589. El año 1176 tuvo sede provisional en Albarracín, mientras Segorbe continuaba bajo el dominio musulmán. En esta época árabe fue colonizada por bereberes de la familia Baraní de la confederación Sinbaya.

Por los años de las conquistas de Jaime I era refugio de Abu Said Abd Al-Rahman que tenía sede en el alcázar. Después de su conversión al cristianismo éste fue cediendo derechos y privilegios: en lo eclesiástico, al obispo de Segorbe por lo que se refiere a la ciudad y a diversos pueblos; en lo civil, a Jaime I, quien puso guarnición en la plaza el año 1245. Desde entonces, la ciudad ve una nueva etapa; el 21 de noviembre de 1279, un privilegio real firmado en Valencia, concedía a don Jaime Pérez, su hijo natural, en feudo perpetuo el castillo y villa de Segorbe, con todos sus derechos y prerrogativas. Don Jaime Pérez, Almirante de Aragón, lo dejó a su hija doña Constanza, la cual contrajo matrimonio con don Rodrigo de Luna. Su bisneta doña María de Luna casó con el rey don Martín el Humano, volviendo por tal motivo el Señorío de Segorbe a la Corona. El infante Enrique "Fortuna" fue el primero que llevó el título de duque de Segorbe por donación de Alfonso V el Magnánimo. Su hijo Alfonso de Aragón casó con Juana Folch de Cardona, quedando desde entonces vinculadas ambas casas, constituyendo ésta una de las épocas más brillantes de Segorbe.

En el siglo XVII se unió también por matrimonio al ducado de Medinaceli.

Paralelamente al desarrollo civil fue el eclesiástico, particularmente desde 1577 cuando los obispados de Segorbe y Albarracín fueron separados, lo que supondría un hito importante para el futuro desarrollo urbano de la ciudad.

Durante el siglo XIX es escenario de las guerras carlistas con un constante trasiego de tropas de uno y otro lado, aunque definitivamente ocupado por el ejército liberal en 1874. Entre el 8 de diciembre de 1874 y el 30 de enero de 1875, don Nicolás Ugarte, Comandante de Ingenieros del Ejército del Centro, pasaba a encargarse de las fortificaciones de la ciudad, consistentes en la circumvallación de ésta a través de un ligero muro de 2.890 metros perimetrals, formado en buena parte por simples casas aspilleras, y en la construcción en la cumbre de la colina de San Blas de un fuerte defensivo.

Como complemento el mencionado ingeniero redactó el "proyecto de las obras de defensa que han de construirse en la cumbre de la Estrella de la ciudad de Segorbe", aunque nunca fue llevado a la práctica en su totalidad por la finalización de la guerra.

Análisis y desarrollo urbano:

La orografía misma del terreno marca y condiona el desarrollo de la ciudad en torno a dos núcleos fundamentales, con expansión posterior hacia el llano. Ante todo, el monte y castillo de la Estrella, lugar del primitivo asentamiento ibérico, posteriormente castillo y alcázar. Su recinto exterior queda marcado en parte por el paseo de Sopeña. La zona recayente a éste es abrupta y no lleva construcciones en su ladera. Hacia el mediodía y el ponente, la población se extiende, limitada hasta finales del medievo por el recinto amurallado. En su interior se desarrolla en compleja trama de plazas, placetas y calles estrechas, tortuosas y empinadas, sin sentido claro o definido.

Hitos de este recinto interior fueron tres plazas: la Plaza de los Jurados o Almudín, antiguamente porticada, que se halla cercana a una de las puertas de la ciudad y a la catedral; la plaza del Angel y la plaza de las Monjas. Una segunda fase de expansión de esta zona, pero extramuros, está marcada por las iglesias de San Pedro y

desapareguda, que va donar lloc a un barri nou, el raval de Sant Pere amb la plaça de la Cova Santa, que s'estén a l'est i al nord-est en una sèrie de carrerons, entre els que es compta algú dels més característics i bells de la població. L'antic camí real, carretera d'Aragó i València discorre extramurs, rodejant en part la muralla i allunyant-se d'ella i del primitiu nucli a l'altura de la catedral que va donar lloc a una altra fase d'expansió.

L'altre nucli de població, el raval de Sant Blai, s'estén en la vessant de la muntanya d'este nom, en sentit semicircular, buscant l'acostament de la muralla i la unió amb el nucli primitiu a través de la zona més àmplia i baixa entre les dos vessants. Amb el temps va sorgir ací un altre focus important entorn de la plaça configurada pel palau Ducal, actualment l'Ajuntament de la ciutat. El més característic nexa d'unió entre estos dos nuclis és l'aqüeducte, gòtic en la seua actual estructura i que discorre en part sobre la muralla. En el segle XVII s'establixen en la ronda exterior de la muralla a la vora del camí reial, els dominics, que funden el convent i col·legi de San Pablo i els jesuïtes, amb el seu col·legi, hui seminari. En la part alta de la població, en la muralla mateixa, es van establir els mercedaris.

Edificació del conjunt. Tipologia

El senyoriu i després ducat de Segorbe, les particulars relacions amb la casa reial, així com el fet d'haver sigut seu episcopal, va influir no poc en el desenrotllament urbà. Però ha condicionat especialment la tipologia de les edificacions, l'economia de la població, basada en gran part en l'agricultura, donades les òptimes condicions de l'horta. El comerç que açò comporta i més al ser el centre de la comarca, influïx també en la configuració d'una zona precisa de la població i en la seua arquitectura. Cada època i cada estament ha anat deixant en les edificacions de la ciutat la seua empremta, configurant-la fins als temps més recents.

La casa comuna respon a la tipologia corrent de la comarca. Les cases s'apinyen, compactes, en els carrers estrets i tortuosos, amb abundància de costeres. Sorgixen placetes i racons tranquils, molt bells en la seua senzillesa i rusticitat. Predomina la casa unifamiliar, de dos o tres altures, segons les zones. Obra de maçoneria, lluits de tons clars, amb predomini de blancs. Coberta de teula àrab, amb ràfols poc prominents i xicotets terrats com a solàrium, que en les zones de creixement del segle XIX al XX sol situar-se en la part davantera, mantenint el ràfol i sobreposant una barana. Abunden els balcons generalment amb barana de ferro. En la zona comercial es donen també miradors de primers d'este segle.

L'arquitectura civil noble i burgesa que existix es troba predominantment en les zones baixes d'eixamplament. Els millors exemples es donaven en els carrers de Colom i proximitats, bisbe Canubio, Escrich, del Cerezo, Calvo Lucía i Cervantes, així com en les places del Agua Limpia, Cueva Santa i Almodín. Alguns han sobreviscut a les transformacions dels últims anys, destacant els dels carrers Cervantes, Sant Antoni i Sopeña. En el nucli més antic a penes hi ha restes d'algunes edificacions en la plaça de les Ànimes i en els carrers més pròxims al castell. Destaquen, entre altres, com més representatius, l'Ajuntament, el Museu Municipal i l'Hospital.

L'actual ajuntament va ser la residència dels ducs de Segorbe i Medinaceli, en la part baixa de la ciutat. Va ser adquirit pel Consell l'any 1864. L'edifici pareix haver sigut alçat en l'època d'Alfons d'Aragó, segon duc de Segorbe, que ho va ser de 1522 a 1562.

El jutjat i la presó, actualment destinat a Museu Històric Municipal, porta en la seua fatxada la placa i la inscripció de Carles IV, en el temps de la qual es va construir. És una edificació neoclàssica sobria, amb tres plantes marcades per una senzilla imposta. En el seu frontis, sobre una font d'època, es va construir en el segle XIX una edícula per a albergar l'estàtua de la Justícia. L'edificació es troba extramurs.

La Casa de la Misericòrdia i Hospital, de gran monumentalitat, van ser edificats en la mateixa època pel bisbe Gómez d'Haedo, i continua exercint, amb les reformes oportunes, les mateixes fun-

la Sangre, hoy desaparecida, que dio lugar un barrio nuevo, el arrabal de San Pedro con la plaza de la Cueva Santa, extendiéndose al este y nordeste en una serie de callejuelas, entre las que se cuenta con alguna de las más características y bellas de la población. El antiguo camino real, carretera de Aragón y Valencia, discurre extramuros, rodeando en parte la muralla y alejándose de ella y del primitivo núcleo a la altura de la catedral que dio lugar a otra fase de expansión.

El otro núcleo de población, el arrabal de San Blas, se extiende en la ladera del monte de este nombre, en sentido semicircular, buscando el acercamiento de la muralla y unión con el primitivo a través de la zona más amplia y baja entre las dos laderas. Con el tiempo surgió aquí otro foco importante en torno a la plaza configurada por el palacio ducal, actualmente Ayuntamiento de la ciudad. El más característico nexa de unión entre ambos núcleos es el acueducto, gótico en su actual estructura y que discurre en parte sobre la muralla. En el siglo XVII se establecen en la ronda exterior de la muralla a la vera del camino real, los dominicos, que fundan el convento y colegio de San Pablo, y los jesuitas, con su colegio, hoy seminario. En la parte alta de la población, en la muralla misma, se establecieron los mercedarios.

Edificación del conjunto. Tipología:

El Señorío y luego Ducado de Segorbe, las particulares relaciones con la casa real, así como el hecho de haber sido sede episcopal, influyó no poco en el desarrollo urbano. Pero ha condicionado especialmente la tipología de las edificaciones la economía de la población, basada en gran parte en la agricultura, dadas las óptimas condiciones de la vega. El comercio que esto conlleva y más al ser el centro de la comarca, influye también en la configuración de una zona precisa de la población y en su arquitectura. Cada época y cada estamento ha ido dejando en las edificaciones de la ciudad su impronta, configurándola hasta los tiempos más recientes.

La casa común responde a la tipología corriente de la comarca. Las casas se apiñan, compactas, en las calles estrechas y tortuosas, con abundancia de costanillas. Surgen placetas y rincones tranquilos, muy bellos en su sencillez y rusticidad. Predomina la casa unifamiliar, de dos o tres alturas, según las zonas. Obra de mampostería, enlucidos de tonos claros, con predominio de blancos. Cubierta de teja árabe, con aleros poco prominentes y pequeña zona aterrada como solarium, que en las zonas de crecimiento del siglo XIX al XX suele situarse en la parte delantera, manteniendo el alero y sobreponiendo una barandilla o antepecho. Abundan los balcones generalmente con antepecho de hierro. En la zona comercial se dan también miradores de primeros de este siglo.

La arquitectura civil noble y burgesa que existe se halla predominantemente en las zonas bajas de ensanchamiento. Los mejores ejemplos se daban en las calles de Colón y cercanías, Obispo Canubio, Escrich, del Cerezo, Calvo Lucía y Cervantes, así como en las plazas del Agua Limpia, Cueva Santa y Almodín. Algunos han sobrevivido a las transformaciones de los últimos años, destacando los de las calles Cervantes, San Antonio y Sopeña. En el casco más antiguo apenas existen restos de algunas edificaciones en la plaza de Las Almas y en las calles más cercanas al castillo. Destacan, entre otros, como más representativos, el Ayuntamiento, el Museo Municipal y el Hospital.

El actual Ayuntamiento fue la residencia de los duques de Segorbe y Medinaceli, en la parte baja de la ciudad. Fue adquirido por el Consejo el año 1864. El edificio parece haber sido levantado en la época de Alfonso de Aragón, segundo duque de Segorbe, que lo fue de 1522 a 1562.

El juzgado y la cárcel, actualmente destinado a Museo Histórico Municipal, lleva en su fachada la placa e inscripción de Carlos IV, en cuyo tiempo se construyó. Es una edificación neoclásica sobria, con tres plantas marcadas por una sencilla imposta. En su frontis, sobre una fuente de época, se construyó en el siglo XIX una edícula para albergar la estatua de la Justicia. La edificación se halla extramuros.

La Casa de la Misericòrdia y Hospital, de gran monumentalidad, fueron edificadas en la misma época por el obispo Gómez de Haedo, que con las reformas oportunas continuó desempeñando las

cions. Es tracta d'un edifici rectangular les dependències del qual es distribuïxen entorn d'un claustre interior. L'arquitecte va ser Mauro Minguez, i les obres es van iniciar l'any 1786.

En les proximitats de l'hospital es trobaven els llavadors, on van quedar integrats elements d'un claustre gòtic de la cartoixa de Vall de Crist, actualment adaptats en la Glorieta.

Com a seu episcopal, Segorbe abunda en arquitectura religiosa, esglésies i convents, que constituïxen el conjunt més monumental. Arriba a albergar en el seu terme huit convents.

La catedral es va construir intramurs, adossada en part a les muralles, a partir de la repoblació cristiana en temps de Jaume I. Del nucli original del segle XIII no queda res, només es troba el conjunt configurat en planta en el segle XIV i del qual es van completar en el segle XV diverses parts com les capelles claustrals, la capella del Salvador i la sala capitular, la torre i el presbiteri, este últim obra de Juan de Burgos. El seu claustre gòtic, de planta trapezoidal a causa de la irregularitat de la muralla a què s'adossa, constituïx un dels exemplars més rars, de gran atractiu per la seua senzillesa. Mostra certes similituds amb el claustre gòtic del Carme a València, però amb més arcaisme. En el claustre superior, amb galeria de columnetes, alberga el Museu Catedralici, on troben recer una important col·lecció de taules gòtiques, el retaule major, obra de Vicent Macip i un gran nombre d'ornaments religiosos. El temple era gòtic, d'una sola nau, amb capelles entre contraforts i capçalera irregular. Va ser reformat radicalment per l'arquitecte academicista Vicent Gascó de 1791 a 1795. Van participar famosos artistes de l'època com Josep Vergara i els Camarón.

L'església de Sant Pere va ser edificada a mitjan segle XIII, encara que ha sofert grans transformacions, a causa de les quals no queda a penes res del seu caràcter mudèjar. Era de sostrada de fusta en vessant a dosaiques sobre arcs fajons.

El segle XVII està caracteritzat a Segorbe per la profusió de monumentals fundacions religioses. El convent d'Agustines en què va ser l'antic beaterio de San Martín, va ser fundació del bisbe Pedro Ginés Casanova. Les obres es van iniciar en 1620 i destaca el temple, de sobria bellesa, com un exemple de classicisme prebarroc amb una bona portada lateral. Posseïx així mateix una destacada col·lecció de retaules i pintures.

L'església dels dominics és de planta de creu llatina, amb cúpula i galeries superiors. La decoració és barroca. Van alçar també el convent hui desaparegut.

En 1635 es va iniciar la construcció del conjunt més monumental de l'arquitectura eclesiàstica, el col·legi i temple dels jesuïtes. El fundador i patrocinador, Pedro Miralles, havia mort amb anterioritat i el seu sepulcre va estar en l'església fins que en 1936 va ser destruït, amb els altars, les talles i els quadres. La portada d'accés és dovellada i va flanquejada per columnes corinties i àtic emmarcant el gran balcó principal. La del temple porta columnes jòniques amb retopilastrats i escut en el temple partit i corbat. El cos superior, menys prominent, amb pilastres aparellades i frontó tallat, porta l'escut de l'orde. El temple, de planta de creu llatina, porta galeries sobre capelles laterals. El domina una gran cúpula, amb llum pròpia en el tambor i talla barroca. Les voltes són de llunetes, excepte en el presbiteri, que és de mig canó amb cassetons. El conjunt decoratiu barroc es resumix en l'esplèndida sagristia. L'any 1771, després de la supressió dels jesuïtes, Carles III el va cedir al bisbe Alonso Cano com a seminari.

El barroc eclesiàstic aconseguix a Segorbe el seu zenit amb l'església de Santa Anna, l'única resta del convent dels pares mercedaris. Els mercedaris es van traslladar a Segorbe l'any 1562 des de la seua finca d'Arguines que existia des de 1251. En 1695 es va beneir la nova església. És d'una sola nau, sense creuer, amb capelles entre contraforts, pilastres, capitells compostos i rica talla en estuc amb abundància d'elements ornamentals de permòdols, fantàstiques fulles, rosetes i querubins als costats dels finestrals portant cistelletes de fruites sobre el cap. En l'absis, esta decoració s'accentua al cobrir-se la seua plementeria amb un esgrafiat de rica i cuidada execució amb branquejats i motius animals. Obra que podria atribuir-se a Pérez Castiel i els seus col·laboradors.

Las mismas funciones. Se trata de un edificio rectangular cuyas dependencias se distribuyen en torno a un claustro interior. El arquitecto fue Mauro Minguez, iniciándose las obras el año 1786.

En las cercanías del hospital se hallaban los lavaderos, donde quedaron integrados elementos de un claustro gótico de la cartoixa de Vall de Christ, actualmente adaptados en la Glorieta.

Como sede episcopal, Segorbe abunda en arquitectura religiosa, iglesias y conventos, constituyendo éste el conjunto más monumental. Llego a albergar en su término ocho conventos.

La catedral se construyó intramuros, adosada en parte a las murallas, a partir de la repoblación cristiana en tiempos de Jaime I. Del núcleo original del siglo XIII nada queda, quedando el conjunto configurado en planta en el siglo XIV y completándose en el siglo XV diversas partes tales como las capillas claustrales, la capilla del Salvador y sala capitular, torre y presbiterio este último obra de Juan de Burgos. Su claustro gótico, de planta trapezoidal debida a la irregularidad de la muralla a la que se adosa, constituye uno de los ejemplares más raros, de gran atractivo por su sencillez. Muestra ciertas similitudes con el claustro gótico del Carmen en Valencia, pero con mayor arcaísmo. En el claustro superior, con galería de columnillas, alberga el Museo Catedralicio, donde hallan cobijo una importante colección de tablas góticas, el retablo mayor, obra de Vicente Macip y un gran número de ornamentos religiosos. El templo era gótico, de una sola nave, con capillas entre contrafuertes y cabecera irregular. Fue reformado radicalmente por el arquitecto academicista Vicente Gascó de 1791 a 1795. Participaron afamados artistas de la época como José Vergara y los Camarón.

La iglesia de San Pedro fue edificada a mediados del siglo XIII, aunque ha sufrido grandes transformaciones no quedando apenas nada de su carácter mudéjar. Era de techumbre de madera en vertiente a dos aguas sobre arcos fajones.

El siglo XVII está caracterizado en Segorbe por la profusión de monumentales fundaciones religiosas. El convento de Agustinas en lo que fue el antiguo Beaterio de San Martín fue fundación del Obispo Pedro Ginés Casanova. Las obras se iniciaron en 1620 y destaca el templo, de sobria belleza, como un ejemplo de clasicismo prebarroco con una buena portada lateral. Posee así mismo una destacada colección de retablos y pinturas.

La iglesia de los dominicos es de planta de cruz latina, con cúpula y galerías superiores. La decoración es barroca. Levantarón también convento hoy desaparecido.

En 1635 se inició la construcción del conjunto más monumental de la arquitectura eclesiástica, el colegio y templo de los jesuitas. El fundador y patrocinador, Pedro Miralles, había muerto con anterioridad y su sepulcro estuvo en la iglesia hasta que en 1936 fue destruido, con los altares, tallas y cuadros. La portada de acceso es adintelada y va flanqueada por columnas corintias y ático emmarcando el gran balcón principal. La del templo lleva columnas jónicas con retopilastras y escudo en el templo partido y curvado. El cuerpo superior, menos prominente, con pilastras pareadas y frontón cortado, lleva el escudo de la orden. El templo, de planta de cruz latina, lleva galerías sobre capillas laterales. Lo domina una gran cúpula, con luz propia en el tambor y talla barroca. Las bóvedas son de lunetos, excepto en el presbiterio que es de medio cañón con casetones. El conjunto decorativo barroco se resume en la espléndida sacristía. El año 1771, tras la supresión de los jesuitas, Carlos III lo cedió al obispo Alonso Cano como seminario.

El barroco eclesiástico alcanza en Segorbe su zenit con la iglesia de Santa Ana, lo único restante del convento de los padres mercedarios. Los mercedarios se trasladaron a Segorbe el año 1562 desde su finca de Arguines que existía desde 1251. En 1695 se bendijo la nueva iglesia. Es de una sola nave, sin crucero, con capillas entre contrafuertes, pilastras, capiteles compuestos y rica talla en estuco con abundancia de elementos ornamentales de modillones, fantásticas hojas, rosetas, querubines y tenantes a los lados de los ventanales llevando cestillos de frutas sobre la cabeza. En el ábside, esta decoración se acentúa al cubrirse su plementería con un esgrafiado de rica y cuidada ejecución con grutescos con rameados y motivos animales. Obra que podría atribuirse a Pérez Castiel y sus colaboradores.

Del castell queden escasses restes, destacant la torre de La Estrella. En el recinte emmurat perviuen alguns llenços de murs, portes i torrasses, que són suficients per a fer-se la idea de la importància aconseguida en l'edat mitjana. De pedra i maçoneria són els materials, que adquirixen considerable gressor i altura en algunes zones. Les restes pareix que correspondre a mitjan segle XIV. Les més notable són les dos torres que es conserven, de la Presó i del Botxí, i les portes de la Presó i de la Verònica, de configuració també medieval.

També es deu a esta època la transformació de l'aqüeducte, amb els grans arcs gòtics que s'unixen a la torre del Botxí i des d'allí conduïxen l'aigua sobre la muralla mateixa en la zona del carrer del Argen cap a l'interior de la ciutat.

Existix a més un important i extens parc edilici la mostra més representativa del qual es troba en el Catàleg del Patrimoni Arquitectònic redactat per iniciativa de la Direcció General del Patrimoni Artístic de la Conselleria de Cultura, Educació i Ciència com a base per a la preceptiva redacció del Pla Especial de Protecció del Conjunt, segons el que estableix l'article 34.2 de la vigent Llei de Patrimoni Cultural Valencià.

ANNEX II

Béns d'interés cultural i delimitació dels seus entorns de protecció

Béns d'interés cultural:

Els Béns d'Interés Cultural del Conjunt Històric de Segorbe són:

– El castell, amb l'aqüeducte i les successives muralles amb les seues torres (de la Presó i del Botxí) i portes (de la Verònica i de la Presó), medievals, del s. XVI i carlines. Protegit des del Decret de 22 d'abril de 1949 (BOE de 5.5.1949) i reconegut com a Monument en la disposició addicional segona de la Llei 16/1985, de 25 de juny, del Patrimoni Històric Espanyol i en la disposició addicional primera de la Llei 4/1998, d'11 de juny, de la Generalitat Valenciana, del Patrimoni Cultural Valencià.

– L'Església Catedral Basílica.

1. Introducció Historicoartística.

L'Església Catedral Basílica de Segorbe és un conjunt històric d'altíssim interés dins del patrimoni històric valencià. Cada un dels elements que componen este conjunt té, per si mateix, un notable valor monumental.

1.A) El temple catedralici.

Va ser començat a construir en el segle XIII. Era gòtic, d'una sola nau, amb capelles situades entre els contraforts i la capçalera huitavada.

Es tenen notícies de l'actuació d'un mestre anomenat Juan de Burgos en el segle XV. La construcció medieval va ser consagrada en 1534.

Entre 1791 i 1795 el temple va ser revestit i renovat pels arquitectes Mauro Minguet i Juan B. Gascó. El resultat va suposar la pràctica ocultació de tota l'obra gòtica. S'engrandix el cor per mitjà de l'eliminació d'un dels arcs, es derroca la volta i s'amplia el presbiteri a costa d'algunes edificacions annexes. Només a l'exterior pot vore's de la fàbrica antiga, algun mur i contraforts recrescuts. Les voltes de creueria de les capelles laterals es mantenen ocultes, sobre el revestiment neoclàssic. Amb tot, la intervenció de Gascó, encara que destructiva per a l'obra gòtica, va suposar la creació d'una de les millors arquitectures classicistes del territori valencià i espanyol.

1.B) La torre campanar

Està formada per una canya trapezoidal amb nucli massís, escala de quatre trams, per a passar posteriorment a una escala de caracol desplaçada al cantó més agut per a alliberar espai per a campanes. Els trams es cobriren amb voltes de canó. La disposició és summament primitiva i recorda la tipologia de minarets musulmans i torres romàniques. La torre campanar va ser recrescada amb un cos suplementari –i un temple– en els segles XVI i XVII.

Del castillo quedan escasos restos, destacando la torre de la Estrella. En el recinto murado perviven algunos lienzos de muros, puertas y torreones, que bastan para hacerse a la idea de la importancia lograda en el medievo. Piedra y mampostería son los materiales, adquiriendo considerable grosor y altura en algunas zonas. Los restos parecen corresponder a mediados del siglo XIV. Lo más notable son las dos torres que se conservan, Cárcel y Botxí, y las puertas la Cárcel y la Verónica, de configuración también medieval.

También se debe a esta época la transformación del acueducto, con los grandes arcos góticos que vienen a unirse a la torre del Botxí y desde allí conducen el agua sobre la muralla misma en la zona de la calle del Argen hacia el interior de la ciudad.

Existe además un importante y extenso parque edilicio cuya muestra más representativa se encuentra en el Catálogo del Patrimonio Arquitectónico redactado por iniciativa de la Dirección General del Patrimonio Artístico de la Conselleria de Cultura y Educación como base para la preceptiva redacción del Plan Especial de Protección del Conjunto a tenor de lo establecido en el artículo 34.2 de la vigente Ley de Patrimonio Cultural Valenciano.

ANEXO II

Bienes de interés cultural y delimitación de sus entornos de protección

Bienes de interés cultural:

Los Bienes de Interés Cultural del Conjunto Histórico de Segorbe son:

– El castillo, con el acueducto y las sucesivas murallas con sus torres (De la Cárcel y Del Botxí) y puertas (De la Verónica y De la Cárcel), medievales, del s. XVI y carlistas. Protegido desde el Decreto de 22 de abril de 1949 (BOE de 5.5.1949), y reconocido como Monumento en la disposición adicional segunda de la Ley 16/1985, de 25 de junio, del Patrimonio Histórico Español y en la disposición adicional primera de la Ley 4/1998, de 11 de junio, de la Generalitat Valenciana, del Patrimonio Cultural Valenciano.

– La Iglesia Catedral Basílica.

1. Introducció Histórico-Artística

La Iglesia Catedral Basílica de Segorbe es un conjunto histórico de altísimo interés dentro del patrimonio histórico valenciano. Cada uno de los elementos que componen este conjunto tiene, por sí sólo, notable valor monumental.

1.A) El templo catedralicio

Fue comenzado a construir en el siglo XIII. Era gótico, de una sola nave, con capillas situadas entre los contrafuertes y cabecera ochavada.

Se tienen noticias de la actuación de un maestro llamado Juan de Burgos en el siglo XV. La construcción medieval fue consagrada en el 1534.

Entre 1791 y 1795 el templo fue revestido y renovado por los arquitectos Maur Minguet y Juan B. Gascó. El resultado supuso la práctica ocultación de toda la obra gótica. Se agranda el coro mediante la eliminación de uno de los arcs, se derriba la bóveda y se amplía el presbiterio a costa de algunas edificaciones anexas. Sólo al exterior puede verse de la fàbrica antigua, algún muro y contrafuertes recrescidos. Las bóvedas de crucería de las capillas laterales se mantienen ocultas, sobre el revestimiento neoclásico. Con todo, la intervención de Gascó, aunque destructiva para la obra gótica, supuso la creación de una de las mejores arquitecturas clasicistas del territorio valenciano y aún español.

1.B) La torre campanario

Está formada por una caña trapezoidal con núcleo macizo, escalera de cuatro tramos, para pasar posteriormente a una escalera de caracol desplazada a la esquina más aguda y así liberar espacio para campanas. Los tramos se cubren con bóvedas de cañón. La disposición es sumamente primitiva y recuerda la tipología de alminares musulmanes y torres románicas. La torre campanario fue recrescida con un cuerpo suplementario (y un templete) en los siglos XVI y XVII.

1.C) El claustre, la sala capitular i les capelles annexes són peces de gran interès patrimonial.

El claustre és de planta trapezoidal i consta de dos pisos. L'inferior, per la seua motllura, mostra haver sigut construït en els segles XIV i XV. El superior (molt renovat després de l'última guerra civil) és obra molt de finals del segle XV o començaments del XVI.

El claustre conserva una magnífica col·lecció de reixes medievals.

1.D) El museu Catedralici té una valuosíssima col·lecció artística, principalment de pintura religiosa dels segles XIV a XVI.

2. Elements objecte de declaració de conformitat amb el que disposa l'article 28.2 c) de la Llei 4/1998, d'11 de juny, del Patrimoni Cultural Valencià

2.A) Parts integrants:

– El temple catedralici, sagristies amb les seues motlades, cor amb el seu cadiratge i panteó dels bisbes. Les capelles de l'església amb els seus vasos i mecanismes per a l'ocultació de la imatgeria.

– La torre campanar, capella de Santa Bàrbara, sala de campanes amb les campanes i el rellotge. Cupuleta de rematada i parts ocultes que servien d'accés primitiu a esta torre.

– La torre de Santa Bàrbara i el corredor que la uneix amb la capella del seu mateix nom.

– El claustre baix, amb les seues capelles obertes i reixats. La capella del Salvador, la sala capitular, amb la seua col·lecció de retrats, i el corredor d'eixida al carrer Colom. Les criptes inferiors a les capelles de la part sud i el pati exterior a estes (antic cementeri).

– El claustre alt, ocupat principalment pel museu amb tot el que hi és inherent.

– L'arxiu catedralici i la biblioteca.

– L'encaixonada existent en la torrassa semicircular ubicada entre la sala capitular i la capella del Salvador.

Pintures murals

– Les claus ornamentals (pintades al tremp i sobre taula) pertanyents a les nervadures de l'antiga catedral, atribuïdes al cercle de Pere Nicolau, de principis del segle XV, representant les figures de sant Lluc, sant Marc i Pentecosta; així com els quatre medallons que cobrixen algunes parts de la volta amb escenes de la Mare de Déu que van ser encarregades pel bisbe Lorenzo Gómez de Haedo quan va ser construït el nou temple catedralici a finals del segle XVIII.

– La decoració mural de la Glorificació de la Mare de Déu, de l'absis, encomanada originàriament a José Camarón i que va concloure el seu fill Manuel Camarón.

Retauls

– El Retaul de Santa Clara i Santa Eulàlia que va penjar originàriament de les parets de la capella inaugurada i encarregada pel bisbe Francisco Riquer, i el teixit renaixentista amb la representació de la Mare de Déu de la Llet, al poder tractar-se del frontal de la capella que va existir al costat dels dos retaules.

– El que ha sigut considerat des de sempre com el primitiu retaul de l'altar major de la catedral, dedicat a la vida de Maria i atribuït a Martí Torner, pintat a finals del segle XV, i una interessant taula, Abraç davant de la porta daurada, peça restant del desaparegut retaul, dedicat al mateix tema i que va vore també la llum de la mà del famós Pere Nicolau, també considerada recentment fragment del primer retaul catedralici.

– El Segon retaul (dedicat a la Mare de Déu) per a la capella principal, pintat per Vicent Macip, que va substituir fins a 1791 l'antic retaul de Martí Torner.

– El retaul que presidia la sala capitular, dedicat a La Visitació i pintat, segons les atribucions més recents, per l'anomenat Mestre de Segorbe.

– El Retaul dedicat a les ànimes i a la missa de Sant Gregori el que es trobava en la capella que amb el mateix nom va existir en la Catedral.

– En la capella del Salvador, en el claustre catedralici, el Retaul dedicat a Sant Lluc del Mestre.

1.C) El claustro, sala capitular y capillas anexas son piezas de gran interès patrimonial.

El claustro es de planta trapezoidal y consta de dos pisos. El inferior por su molduraje muestra haber sido construido en los siglos XIV y XV. El superior (muy renovado tras la última guerra civil) es obra muy de finales del siglo XV o comienzos del XVI.

El claustro conserva una magnífica colección de rejas medievales.

1.D) El museo catedralicio tiene una valiosísima colección artística, principalmente de pintura religiosa de los siglos XIV a XVI.

2. Elementos objeto de declaración de conformidad con lo dispuesto en el artículo 28.2.c) de la Ley 4/1998, de 11 de junio, del Patrimonio Cultural Valenciano

2.A) Partes integrantes:

– El templo catedralicio, sacristías con sus encajonadas, coro con su sillería y panteón de los obispos. Las capillas de la iglesia con sus vasos y mecanismos para la ocultación de la imagería.

– La torre campanario, capilla de Santa Bàrbara, sala de campanas con las mismas y reloj. Cupulina de remate y partes ocultas que servían de acceso primitivo a esta torre.

– La torre de Santa Bàrbara y el corredor que la une con la capilla de su mismo nombre.

– El claustro bajo con sus capillas abiertas y rejeras. La capilla del Salvador, sala capitular, con su colección de retratos y el corredor de salida a la calle Colón. Las criptas inferiores a las capillas del lienzo sur y el patio exterior a éstas (antiguo cementerio).

– El claustro alto ocupado principalmente por el museo con todo lo que a él es inherente.

– El archivo catedralicio y la biblioteca.

– La encajonada existente en el torreón semicircular ubicado entre la sala capitular y capilla del Salvador.

Pinturas murales

– Las claves ornamentales (pintadas al temple y sobre tabla) pertenecientes a las nervaduras de la antigua Catedral, atribuidas al círculo de Pere Nicolau, de principios del siglo XV, representando las figuras de San Lucas, San Marcos y Pentecostés; así como los cuatro medallones que cubren algunas partes de la bóveda con escenas de la Virgen que fueron encargadas por Obispo Lorenzo Gómez de Haedo cuando fue construido el nuevo templo catedralicio a finales del siglo XVIII.

– La decoración mural de la Glorificación de la Virgen, del ábside, encomendada originariamente a José Camarón y que concluyó su hijo Manuel Camarón.

Retablos

– El Retablo de Santa Clara y Santa Eulalia que colgó originariamente de las paredes de la capilla inaugurada y encargada por el obispo Francisco Riquer, y el tejido renaixentista con la representación de la Virgen de la leche, al poder tratarse del frontal de la capilla que existió junto a los dos retablos.

– El que ha sido considerado desde siempre como el primitivo retablo del altar mayor de la Catedral, dedicado a la Vida de María y atribuido a Martín Torner, pintado a finales del siglo XV, y una interesante tabla, Abraço ante la puerta dorada, pieza restante del desaparecido retablo, dedicado al mismo tema y que vio también la luz de la mano del afamado Pere Nicolau, también considerada recientemente fragmento del primer retablo catedralicio.

– El segundo retablo (dedicado a la Virgen) para la capilla principal, pintado por Vicente Macip, que sustituyó hasta 1791 el antiguo retablo de Martín Torner.

– El retablo que presidía la sala capitular, dedicado a la Visitación y pintado, según las atribuciones más recientes, por el llamado Maestro de Segorbe.

– El retablo dedicado a las almas y a la misa de San Gregorio el que se encontraba en la capilla que con el mismo nombre existió en la Catedral.

– En la capilla de El Salvador, en el claustro catedralicio, el retablo dedicado a San Lucas del Maestro.

– El retaule conegut com de Sant Pius V, de Vicent Macip, possiblement creat per a la seua ubicació en la capella del claustre dedicada al sant en el primer quart del segle XVI.

– Les dos portelles d'un tabernacle amb les escenes pintades sobre tela de L'arpeggada del Manà i Els portadors de Carrassos, procedents de la capella de La Comunió, que a pesar de no ser obra de propi Joan Ribalta, sí que podrien estilísticament considerar-se del seu cercle.

– La tela de Sant Miquel, que forma parella amb el de Sant Josep i va ser pintat per Miguel Posadas, i que formava part d'un dels retaules dedicats a Sant Joan Nepomucé existents en el claustre.

– Del conjunt del claustre, destruït quasi en la seua totalitat en 1936, les dos teles: Sant Vicent Ferrer i Sant Vicent Màrtir, ambdós d'autor desconegut. I una altra de Sant Vicent Ferrer atribuïda a Gaspar Huerta va formar, probablement, part del mateix conjunt.

L'òrgan neoclàssic

Escultures i relleus

– El conjunt funerari de la família de Vallterra, d'influència catalano-flamenca del segle XV, encarregat expofés per a la capella del Salvador.

– Els relleus de l'Ecce homo i mare de Déu Dolorosa, obres ambdós del cercle de Nicolás Camarón, fragments del retaule que honrava el Salvador i la Santa Creu i els fragments en alabastre de Sant Joaquim amb la Mare de Déu Xiqueta i l'Apòstol Sant Jaume davant de la Mare de Déu.

– La col·lecció de bustos reliquiariis del segle XVII composta per set escultures exemptes que originàriament van servir per a albergar i mostrar les relíquies a la veneració pública.

Reixes i portes

– Parella de portes barroques daurades de finals del XVII que tanquen l'entrada a la capella del Salvador.

– El conjunt de diverses portes amb caselles del segle XVII i panys també de l'època que tanquen les dependències de la zona esquerra i dreta del presbiteri.

– En la zona de la sagristia antiga, una parella de portes renaixentistes amb la policromia i el daurat original d'estret semblant amb les del Patriarca de València.

– Portes d'accés al temple, especialment dos picaportes de segle XV

– Gran reixa de tancament del cor, segle XV.

– Fragments de reixeria gòtica en les capelles del claustre.

2. B) Pertinences i accessoris:

2.B.I Originàries de l'immoble:

Teles

– Les claus i llunetes per a la capella de la Comunió, obra del taller i seguidors de Joan de Ribalta amb les escenes del Banquet de les bodes de Canà, La paràbola dels invitats al banquet, La comunió dels apòstols, El naixement de Crist i L'adoració dels Mags.

– Les teles pintades per Jeroni Jacint d'Espinosa per a les capelles de La Comunió i del Salvador. Així com, una de les claus amb el tema de l'Anunciació del Àngel, d'autor desconegut; realitzada per a la capella del mateix nom; les teles de la Mare de Déu del Roser, de José Camarón Bonanat o la de l'Esperança de Manuel Camarón, concebudes ambdós per als altars dedicats a les respectives verges. La tela de L'apòstol Sant Jaume en la Batalla de Clavijo (anònim de fins del XVII) procedent de l'antiga capella de Santiago.

– La tela La institució de l'Eucaristia, de Lluís Planes.

– La tela que va preparar el cèlebre Vicente López, ubicada en l'altar Major, titulat Sant Josep amb el Xiquet, de 1805.

– El Sant Pau i Sant Pere, del segle XVIII, que decoraven la porta del sagrari de la catedral remodelada.

– La tela de Sant Josep de Calasanz de José Camarón Bonanat, primera versió.

– El retablo conegut com de San Pío V, de Vicente Macip, possiblement creat per a su ubicació en la capella del claustre dedicada al santo en el primer cuarto del siglo XVI.

– Las dos portezuelas de un tabernáculo con las escenas pintadas sobre tela de La recogida del Maná y Los portadores de racimos, procedentes de la Capilla de la Comunió, que pese a no ser obra de propio Juan Ribalta, sí podrían estilísticamente considerarse de su círculo.

– El lienzo de San Miguel, que forma pareja con el de San José y pintado por Miguel Posadas, y que formaba parte de uno de los retablos dedicados a San Juan Nepumoceno existents en el claustre.

– Del conjunto del Claustro, destruido casi en su totalidad en 1936, las dos telas: San Vicente Ferrer y San Vicente Mártir, ambas de autor desconocido. Y otra de San Vicente Ferrer atribuïda a Gaspar Huerta formó, probablemente, parte del mismo conjunto.

El órgano neoclásico

Esculturas y relieves

– El conjunto funerario de la familia de Vallterra, de influencia catalano-flamenca del siglo XV, encargado expofeso para la Capilla del Salvador.

– Los relieves del Ecce Homo y la Virgen Dolorosa, obras ambas del círculo de Nicolás Camarón, fragmentos del retablo que honrava al Salvador y la Santa Cruz y los fragmentos en alabastro de San Joaquín con la Virgen Niña y el Apóstol Santiago ante la Virgen.

– La colección de bustos relicarios del siglo XVII compuesta por siete esculturas exentas que originariamente sirvieron para albergar y mostrar las reliquias a la veneración pública.

Rejas y puertas

– Pareja de puertas barrocas doradas de finales del XVII que cierran la entrada a la capilla del Salvador

– El conjunto de varias puertas con cuarterones del siglo XVII y cerraduras también de la época que cierran las dependencias de la zona izquierda y derecha del presbiterio.

– En la zona de la sacristía antigua, una pareja de puertas renaixentistes con la policromía y dorado original de estrecho parecido con las del Patriarca de Valencia.

– Puertas de acceso al templo, especialmente dos aldobas de siglo XV

– Gran reja de cerramiento del coro, siglo XV.

– Fragmentos de rejería gòtica en las capillas del claustro.

2. B) Pertinencias y accesorios:

2.B.I. Originarias del inmueble:

Lienzos

– Las claves y lunetos para la Capilla de la Comunió, obra del taller y seguidores de Juan de Ribalta con las escenas del Banquete de las Bodas de Caná, La paràbola de los invitados al banquete, La Comunió de los Apóstoles, El Nacimiento de Cristo y La Adoración de los Magos.

– Los lienzos pintados por Jerónimo Jacinto de Espinosa para las capillas de la Comunió y del Salvador. Así como, una de las claves con el tema de la Anunciación del Àngel, de autor desconocido; realizada para la capilla del mismo nombre; los lienzos de la Virgen de Rosario, de José Camarón Bonanat o la de la Esperanza de Manuel Camarón, concebidas ambas para los altares dedicados a las respectivas vírgenes. El lienzo del Apóstol Santiago en la Batalla de Clavijo (anónimo de fines del XVII) procedente de la antigua Capilla de San Jaime.

– El lienzo la Institución de la Eucaristía, de Luis Planes.

– El lienzo que preparó el cèlebre Vicente López, ubicado en el altar mayor, titulado San José con el Niño de 1805.

– El San Pablo y San Pedro, del siglo XVIII, que decoraban la puerta del sagrario de la Catedral remodelada.

– El lienzo de San José de Calasanz de José Camarón Bonanat, primera versión.

Orfebreria

– Dos calzes de mitjan segle XV; una altra parella de calzes realitzada a finals i durant el primer terç del segle XVI respectivament i tres exemples del barroc ple.

– Els calzes més tardans, de mitjan segle XVIII, de principis del XIX (únic realitzat amb plata natural en compte de plata daurada), i un altre de principis del XX.

– Les dos creus, de mitjans i finals del segle XVI; dos bustos reliquiariers dedicats a Santa Anna i Santa Úrsula de la primera meitat del segle XVII, i altres heterogenis exemplars com el cap de bàcul de la primera meitat del XVIII; la gerra baptismal de l'últim terç del segle XVII; l'escultura d'embalum redó en plata i plata daurada de principis del XVII; el copó portaviàtics i diversos fragments de la naveta de començaments del XVI que va pertànyer a un conjunt d'encenser desaparegut, de tipologia religiosa.

– El tríptic renaixentista de la Passió que va ocupar la sala capitular, realitzat en esmalt i coure, donat a la catedral pel canonge Lozano en 1801 i el calze entregat pel bisbe Gilabert Martí, amb motiu de les obres de restauració del presbiteri de la catedral.

– Les dos custòdies barroques entregades pel duc de Segorbe i els dos tríptics de marfil i plata entregats per del bisbe Luis Montagut.

Indumentària

– La casulla brodada amb sedes de colors de mitjans del segle XVI.

– La casulla brocada en vellut de començaments del XV, realitzada en els tallers florentins

– Les peces del XVIII.

Mobiliari de la sagristia

– Bagul medieval realitzat en fusta, coure i ferro forjat, com era comú en l'època.

– Armari reliquiari del segle XVI amb policromia i daurats de l'època.

– Armari amb policromia original del barroc.

2.B.II) Elements enriquidors del patrimoni de la catedral de diversa procedència:

Fragments de retaules

– El conegut i incomplet Retaule del Sant Sopar (obra de Jacomart i Reixach, segons l'estudiós Rodríguez Colobres), procedent de la cartoixa de Vall de Crist, que va arribar a la catedral a través la desamortització i va acabar incorporant-se com a retaule a una de les capelles.

– La pintura al tremp i oli del Calvari, atribuïda a Joan Reixach.

– Els fragments de retaule atribuïts al Mestre de Perea, que encara que no es coneix amb certesa la seua exacta ubicació dins del temple, escassament estudiada, se sap que van estar des de molt antic en la catedral i que procedien del desaparegut temple de la Sang en la mateixa localitat.

Pintura sobre tela procedent d'altres convents desamortitzats a Castelló

– Una tela de Jeroni Jacint d'Espinosa del Xiquet Jesús de Passió com a font de vida.

– Dos teles d'un antic retaule que existia en l'església parroquial del Toro, amb la imatge d'un Sant màrtir jesuïta i sant Francesc Xavier

Relleus i escultures

– Plafons i bases de columnes de la zona del tabernacle i la imatge del sacerdot de l'antiga aliança fragment d'un desaparegut retaule, del qual es desconeix si va ser tallat per al mateix temple.

– Imatge del Sant Ermità de mitjans del segle XVI, de la qual no hi ha notícies tampoc.

– L'escultura en relleu sobre marbre de Carrara la Mare de Déu de la Llet –atribuïda a Donatello– que va arribar a la catedral en 1801 al desmuntar-se el castell de Segorbe, al costat de la talla Verge amb Xiquet, anomenada primitiva procedent de la Cartoixa de Vall de Crist.

Orfebreria

– Dos cálices de mediados el siglo XV; otra pareja de cálices realizada a finales y durante el primer tercio del siglo XVI respectivamente y tres ejemplos del barroco pleno.

– Los cálices más tardíos, de mediados del siglo XVIII, de principios del XIX (único realizado con plata natural en lugar de plata dorada), y otro de principios del XX.

– Las dos cruces, de mediados y finales del siglo XVI; dos bustos relicarios dedicados a Santa Ana y Santa Úrsula de la primera mitad del siglo XVII, y otros heterogéneos ejemplares como: la cabeza de báculo de la primera mitad del XVIII; la jarra baptismal del último tercio del siglo XVII; la escultura de bulto redondo en plata y plata dorada de principios del XVII; el copón portaviáticos y varios fragmentos de la naveta de comienzos del XVI que perteneció a un conjunto de incensario desaparecido, de tipología religiosa.

– El tríptico renacentista de la Pasión que ocupó la sala capitular, realizado en esmalte y cobre, donado a la Catedral por el Canónigo Lozano en 1801 y el cáliz entregado por el Obispo Gilaberto Martí con motivo de las obras de restauración del presbiterio de la Catedral.

– Las Dos custodias barrocas entregadas por el Duque de Segorbe y los dos trípticos de marfil y plata entregados por del Obispo Luis Montagut.

Indumentaria

– La casulla bordada con sedas de colores de mediados del siglo XVI.

– La casulla brocada en terciopelo de comienzos del XV, realizada en los talleres florentinos

– Las piezas del XVIII.

Mobiliario de la sacristía

– Arcón medieval realizado en madera, cuero y hierro forjado, como era común en la época.

– Armario relicario del siglo XVI con policromía y dorados de la época

– Armario con policromía original del barroco

2.B.II. Elementos enriquecedores del patrimonio de la Catedral de diversa procedencia:

Fragmentos de Retablos

– El conocido e incompleto retablo de la Santa Cena (obra de Jacomart y Reixach, según el estudioso Rodríguez Culebras), procedente de la Cartuja de Vall de Cristo, que llegó a la Catedral a través la desamortización y terminó incorporándose como retablo a una de las capillas.

– La pintura al temple y óleo del Calvario, atribuida a Joan Reixach.

– Los fragmentos de retablo atribuidos al Maestro de Perea, que aunque no se conoce con certeza su exacta ubicación dentro del templo, escasamente estudiada, se sabe que estuvieron desde muy antiguo en la Catedral y que procedían del desaparecido templo de la Sangre en la misma localización.

Pintura sobre tela procedente de otros conventos desamortizados en Castellón

– Un lienzo de Jerónimo Jacinto de Espinosa del Niño Jesús de Pasión como fuente de vida.

– Dos telas de un antiguo retablo que existía en la iglesia parroquial de El Toro, con la imagen de un Santo Mártir Jesuïta y San Francisco Javier

Relieves y esculturas

– Plafones y basas de columnas de la zona del tabernáculo y la imagen del sacerdote de la antigua alianza fragmento de un desaparecido retablo, del que se desconoce si fue tallado para el propio templo

– Imagen Santo Ermitaño de mediados del siglo XVI, del que tampoco existen noticias

– La escultura en relieve sobre mármol de Carrara La Virgen de la Leche –atribuido a Donatello– que llegó a la Catedral en 1801 al desmontarse el Castillo de Segorbe, junto a la talla Virgen con Niño, llamada primitiva procedente de la Cartuja de Vall de Cristo.

– Entre les peces de caràcter heràldic i arquitectònica, tallades per a altres llocs, de desconegut ingrés en la catedral, es reconeix un capitell i un fragment de cornisa hispanoromà realitzada durant el baix imperi romà i un dels escuts del segle XV, de l'antic alcàsser.

Delimitació dels entorns de protecció dels béns d'interés cultural existents en el conjunt històric

Criteris:

– Parcel·les que limiten directament amb la que ocupa el BIC, que poden afectar-lo, tant visualment com físicament, si s'hi realitza qualsevol intervenció.

– Parcel·les recaients al mateix espai públic que el BIC i que constitueixen l'entorn visual i ambiental immediat i en el qual qualsevol intervenció que es realitzi pugui suposar una alteració de les seues condicions de percepció o del caràcter de l'espai urbà.

– Espais públics en contacte directe amb el BIC i les parcel·les enumerades anteriorment i que constitueixen part del seu ambient urbà immediat.

– Edificacions o qualsevol element del paisatge urbà que encara no tenint una situació d'immediateza amb el BIC afecten de forma fonamental la seua percepció.

1. Delimitació de l'entorn del castell i muralla medieval

– Línia exterior

Origen: Intersecció de l'eix del carrer Colom amb l'eix del carrer València, Punt D.

Sentit: horari.

Línia delimitadora: des de l'origen la línia recorre l'eix del carrer Colom en direcció nord-oest fins a girar a sud-oest per la mitgera entre les parcel·les cadastrals números 06 i 07 de l'illa núm. 47452, per la prolongació de la mitgera creua les parcel·les 11 i 03 d'esta illa i per la mitgera entre les parcel·les 02 i 03 arriba al carrer de la Muralla. Continua a nord-est pels carrers de la Muralla i Argen, i les incorpora, fins a girar pel primer tram de la mitgera entre les parcel·les números 05 i 06 de l'illa núm. 47476, continua per la prolongació d'esta mitgera fins a la via del tren. Incorpora la via del tren, vorejant el castell de Sopenya, ascendint per la vessant del muntanya fins al final de la prolongació de la travessia Valero Montero. Continua per l'eix de la prolongació de la travessia Valero Montero i prossegueix per esta. Gira a sud-est fins al carrer Valero Montero i prossegueix pel seu eix. Travessa l'illa núm. 52462 per les parts posteriors de les parcel·les números 27, 28, 29, 30, 31 i 32, fins al començament del carrer Tirador, segueix per l'eix d'este carrer fins al carrer Obispo Aguilar. Travessa la plaça de San Pedro i la de la Cueva Santa. Prossegueix per l'eix del carrer Colom fins al punt d'origen.

– Línia interior

Origen: intersecció de l'eix del carrer San Diego amb l'eix del carrer Nou en la plaça del bisbe Haedo, punt H.

Sentit: horari.

Línia delimitadora: la línia recorre l'eix del carrer Nou, fins al carrer de la Torre. Prossegueix per l'eix d'este carrer fins a l'eix del carrer Pascual Doménech. Segueix per l'eix del carrer Barrimoral, gira a nord i continua per la part posterior del convent de Sant Martí, gira pel carrer del Papa Luna i creua la plaça de l'Àngel. Puja pel carrer de l'Estrella i segueix pel carrer del Castell per a enllaçar amb el carrer dels Pastors. Gira a nord-est fins a l'eix del carrer de les Ànimes. Travessa la plaça de les Ànimes, baixa pel carrer de la Puríssima, continua pel carrer de Santa Anna, travessa la plaça de l'Almodí i el carrer de Santa Maria, continua pel carrer del Reresagrari fins a prosseguir pel carrer Sant Cristòfol i per la mitgera sud de la parcel·la núm. 26 de l'illa núm. 50458, fins al punt d'origen.

2. Delimitació de l'entorn de la santa església catedral basílica

Origen: Punt A, trobada de l'eix del carrer de Verònica amb el carrer Colom.

Sentit: horari.

– De entre las piezas de carácter heráldico y arquitectónica, talladas para otros lugares, de desconocido ingreso en la Catedral, se reconoce un capitel y un fragmento de cornisa hispano-romano realizada durante el bajo imperio romano y uno de los escudos del siglo XV, del antiguo Alcázar.

Delimitación de los entornos de protección de los bienes de interés cultural existentes en el conjunto histórico:

Criterios:

– Parcelas que limitan directamente con la que ocupa el BIC, pudiendo afectar al mismo, tanto visual como físicamente cualquier intervención que se realice sobre ellas.

– Parcelas recayentes al mismo espacio público que el BIC y que constituyen el entorno visual y ambiental inmediato y en el que cualquier intervención que se realice pueda suponer una alteración de las condiciones de percepción del mismo o del carácter del espacio urbano.

– Espacios públicos en contacto directo con el BIC y las parcelas enumeradas anteriormente y que constituyen parte de su ambiente urbano inmediato.

– Edificaciones o cualquier elemento del paisaje urbano que aún no teniendo una situación de inmediatez con el BIC afecten de forma fundamental a la percepción del mismo.

1. Delimitación del entorno del castillo y muralla medieval

– Línea exterior

Origen: intersección del eje de la calle Colón con el eje de la calle Valencia, Punto D.

Sentido: horario.

Línea delimitadora: desde el origen la línea recorre el eje de la calle Colón en dirección noroeste hasta girar a suroeste por la medianera entre las parcelas catastrales números 06 y 07 de la manzana nº 47452, por la prolongación de la medianera cruza las parcelas 11 y 03 de esta manzana y por la medianera entre las parcelas 02 y 03 llega a la calle Muralla. Continúa a nordeste por las calles Muralla y Argen, incorporándolas, hasta girar por el primer tramo de la medianera entre las parcelas números 05 y 06 de la manzana nº 47476, continúa por la prolongación de esta medianera hasta la vía del tren. Incorpora la vía del tren, bordeando el castillo de Sopenya ascendiendo por la ladera del monte hasta el final de la prolongación de la travesía Valero Montero. Continúa por el eje de la prolongación de la travesía Valero Montero por la que posteriormente prosigue. Gira a sureste hasta la calle Valero Montero y prosigue por el eje de la misma. Atraviesa la manzana nº 52462 por las traseras de las parcelas números 27, 28, 29, 30, 31 y 32, hasta el comienzo de la calle Tirador, sigue por el eje de esta calle hasta la calle Obispo Aguilar. Atraviesa la plaza de San Pedro y la de la Cueva Santa. Prosigue por el eje de la calle Colón hasta el punto de origen.

– Línea interior

Origen: intersección del eje de la calle San Diego con el eje de la calle Nueva en la plaza del Obispo Haedo, punto H.

Sentido: horario.

Línea delimitadora: la línea recorre el eje de la calle Nueva, hasta la calle de la Torre. Prosigue por el eje de esta calle hasta el eje de la calle Pascual Doménech. Sigue por el eje de la calle Barrimoral, gira a norte y continúa por la trasera del convento de San Martín, gira por la calle del Papa Luna y cruza la plaza del Àngel. Sube por la calle de la Estrella y sigue por la calle Castillo para enlazar con la calle Pastores. Gira a noreste hasta el eje de la calle de las Almas. Atraviesa la plaza de las Almas, baja por la calle de la Purísima, continúa por la calle de Santa Ana, atraviesa la plaza del Almodín y calle de Santa María, continúa por la calle Trasagrario hasta proseguir por la calle San Cristóbal y por la medianera sur de la parcela nº 26 de la manzana nº50458, hasta el punto de origen.

2. Delimitación del entorno de la santa iglesia catedral basílica

Origen: Punto A, encuentro del eje de la calle de Verónica con la calle Colón.

Sentido: horario.

Línia delimitadora: a partir del punt A, d'origen, la línia delimitadora arreplega totes les propietats amb fatxada sud al carrer Colom fins al número 40, inclusivament. S'introdueix en l'illa per la mitgera oest d'esta última propietat fins a la seua trobada amb el palau episcopal, el qual rodeja, integrant-lo en la seua totalitat. Ja en el carrer del Palau es gira cap al nord per la mitgera oest de la casa número 4 d'este carrer, ix a la travessia del carrer Sant Cristòfol, la creua i penetra en l'illa següent, al nord de l'anterior per les mitgeres oest de les propietats números 7, 7-A i 9 del carrer de Sant Cristòfol, per a seguir per la mitgera nord d'esta última fins a arribar al carrer. Gira cap al sud per l'eix del carrer de Sant Cristòfol i torna a trencar-se per a penetrar en l'illa situada a l'est per la divisòria nord del número 4 del carrer Sant Cristòfol i número 1 del Reresagrari. Ix al carrer del general Sanjurjo, arriba al seu eix i discorre per ell, en sentit nord-est fins a la trobada amb l'eix del carrer Villagrasa, gira cap a l'est pel mateix fins a arribar al carrer de Santa Maria, doblega en sentit nord-est pel seu eix fins a trobar l'eix del carrer Verònica i seguir per este últim fins a arribar al punt A, origen.

3. Delimitació de l'entorn de la muralla del segle XVI

Origen: intersecció de l'alineació est del carrer València amb l'alineació sud del carrer José Jimeno Agius, punt B.

Sentit: horari.

Línia delimitadora: Des de l'origen, la línia creua el carrer José Jimeno Agius i recorre l'alineació est del carrer València. Gira a l'est i travessa l'illa cadastral núm. 51441 perpendicularment al carrer València fins a l'esquivalent existent entre la parcel·la del seminari i la núm. 21 de la dita illa cadastral. Incorpora la parcel·la del seminari, creua el carrer José Jimeno Agius i recorre l'alineació sud d'este carrer fins al punt d'origen.

4. Delimitació de l'entorn de la muralla carlina de l'avinguda Serra d'Espadà

Origen: intersecció entre l'eix de l'avinguda Serra d'Espadà amb l'eix del carrer en projecte Punt C.

Sentit: horari.

Línia delimitadora: des de l'origen la línia recorre els eixos dels carrers Serra d'Espadà, Castellnovo i Cervantes, travessa l'illa núm. 53453 entre les parcel·les números 26 i 27 gira per l'eix del carrer Peñalba en direcció al camí de Canteros pel qual continua, gira paral·lelament a la muralla i a una distància de 20 metres fins a la plaça en projecte, incorporant esta fins a l'eix del carrer en projecte pel qual prossegueix fins al punt d'inici.

ANNEX III

Béns de rellevància local

Es consideren Béns de Rellevància Local del Conjunt Històric de Segorbe els següents immobles descrits en el Catàleg del Patrimoni Arquitectònic de Segorbe de la Conselleria de Cultura, Educació i Ciència:

- Ajuntament. Situat en la plaça de l'Agua Limpia. Construït en el s. XVI i transformat cap a 1945.

- La Casa de la Misericòrdia, antic Hospital. Carrer Frare Bonifaci Ferrer núm. 5. Any 1786.

- Jutjat i Presó, hui museu municipal. Carrer Colom núm. 86. Any 1792.

- Església dels Jesuïtes i seminari. Carrer Colom núm. 13, núm. 15 i núm. 17; carrer Camarón núm. 2 i carrer València núm. 7. Any 1700.

- Església de Sta. Maria dels pares dominics. Carrer Colom núm. 63. Any 1612.

- Església dels Pares Franciscans. Carrer Frare Bonifaci Ferrer, núm. 3. Any 1910.

- Església de Sant Martí i convent de les Agustines. Plaça de les Monges. Any 1620.

- Església de Sant Pere. Carrer de Gràcia núm. 2, carrer Mezquita núm. 10 i carrer Cebrián núm. 3. Any 1247.

Línia delimitadora: a partir del punto A, de origen, la línea delimitadora recoge todas las propiedades con fachada sur a la calle Colón hasta el número 40, inclusive. Se introduce en la manzana por la medianera oeste de esta última propiedad hasta su encuentro con el palacio episcopal al que rodea, integrándolo en su totalidad. Ya en la calle del Palacio se quiebra hacia el norte por la medianera oeste de la casa número 4 de esta calle, sale a la travesía de la calle San Cristóbal, la cruza y penetra en la manzana siguiente, al norte de la anterior por las medianeras oeste de las propiedades números 7, 7-A y 9 de la calle de San Cristóbal, para seguir por la medianera norte de esta última hasta alcanzar la calle. Gira hacia el sur por el eje de la calle de San Cristóbal y vuelve a quebrarse para penetrar en la manzana situada al este por la divisoria norte del número 4 de la calle San Cristóbal y número 1 de Tras Sagrario. Sale a la calle del General Sanjurjo, alcanza su eje y discurre por él, en sentido noreste hasta el encuentro con el eje de la calle Villagrasa, gira hacia el este por el mismo hasta llegar a la calle de Santa María, doblar en sentido noreste por su eje hasta encontrar el eje de la calle Verónica y seguir por este último hasta alcanzar el punto A origen.

3. Delimitación del entorno de la muralla del siglo XVI

Origen: intersección de la alineación este de la calle Valencia con la alineación sur de la calle José Jimeno Agius punto B.

Sentido: horario.

Línia delimitadora: Desde el origen la línea cruza la calle José Jimeno Agius y recorre la alineación este de la calle Valencia. Gira a este y atraviesa la manzana catastral n° 51441 perpendicularmente a la calle Valencia hasta el quiebro existente entre la parcela del seminario y la n° 21 de dicha manzana catastral. Incorpora la parcela del seminario, cruza la calle José Jimeno Agius y recorre la alineación sur de esta calle hasta el punto de origen.

4. Delimitación del entorno de la muralla carlista de la avenida Sierra Espadán

Origen: intersección entre el eje de la avenida Sierra Espadán con el eje de la calle en proyecto Punto C.

Sentido: horario.

Línia delimitadora: desde el origen la línea recorre los ejes de las calles Sierra Espadán, Castellnovo y Cervantes, atraviesa la manzana n° 53453 entre las parcelas números 26 y 27 gira por el eje de la calle Peñalba en dirección al camino de Canteros por el que continúa, gira paralelamente a la muralla y a una distancia de 20 metros hasta la plaza en proyecto, incorporando ésta hasta el eje de la calle en proyecto por el que prosigue hasta el punto de inicio.

ANEXO III

Bienes de relevancia local

Se consideran Bienes de Relevancia Local del Conjunto Histórico de Segorbe los siguientes inmuebles descritos en el Catálogo del Patrimonio Arquitectónico de Segorbe de la Conselleria de Cultura y Educación:

- Ayuntamiento. Situado en la plaza del Agua Limpia. Construido en el s. XVI y transformado hacia 1945.

- La Casa de la Misericordia, antiguo Hospital. Calle Fray Bonifacio Ferrer n° 5. Año 1786.

- Juzgado y Cárcel, hoy museo municipal. Calle Colón n° 86. Año 1792.

- Iglesia de los Jesuitas y Seminario. Calle Colón n° 13, n° 15 y n° 17; calle Camarón n° 2 y calle Valencia n° 7. Año 1700.

- Iglesia de Sta. María de los Padres Dominicos. Calle Colón n° 63. Año 1612.

- Iglesia de los Padres Franciscanos. Calle Fray Bonifacio Ferrer n° 3. Año 1910.

- Iglesia de San Martín y convento de agustinas. Plaza de Las Monjas. Año 1620.

- Iglesia de San Pedro. Calle Gracia n° 2, calle Mezquita n° 10 y calle Cebrian n° 3. Año 1247.

- Església de Santa Anna. Carrer Santa Anna. Any 1695.
- Casa senyorial. Plaça Sant Pere núm. 14 i Cova Santa núm. 8. Segle XVI.
- Casa senyorial. Plaça de les Ànimes núm. 21, núm. 23 i núm. 25. Del s. XVIII reformada.
- Pavelló i jardí. Carrer Frare Bonifaci Ferrer núm. 18 i carrer Muntanya núm. 1. Any 1900.
- Casa en la plaça de les Monges núm.8.
- Font. Plaça de la Cova Santa s/n
- Font. Plaça del Agua Limpia s/n

ANNEX IV

Normativa de protecció

Article primer

Sense perjudic de la seua deguda i expressa adaptació a les determinacions contingudes en la present declaració, tindrà la consideració de normativa provisional, als efectes del que disposa l'article 28.2 d) de la Llei 4/1998, d'11 de juny, del Patrimoni Cultural Valencià, el Pla Especial de Protecció del Centre Històric i el Catàleg del Patrimoni Arquitectònic del Municipi de Segorbe, aprovat definitivament per la Comissió Territorial de Castelló, amb les esmenes introduïdes posteriorment i informades favorablement per la Direcció General de Promoció Cultural i Patrimoni Artístic en data 2 de novembre de 2000.

Article segon

Les llicències municipals relatives als béns integrants del Conjunt Històric que no estiguen declarats per si mateixos d'interés cultural, ni es troben en els entorns de protecció d'estos, hauran de ser comunicades a la Conselleria de Cultura i Educació dins dels deu dies següents a la concessió de la llicència, als efectes de l'article 36 de la Llei del Patrimoni Cultural Valencià.

Article tercer

En els monuments i els seus entorns de protecció se seguirà necessitant la preceptiva autorització de la Conselleria de Cultura i Educació -amb caràcter previ a la concessió de llicència o aprovació municipal- a tenor de l'article 35 de la Llei del Patrimoni Cultural Valencià.

Totes les intervencions requeriran, per a tramitar la seua autorització, la definició precisa del seu abast, amb la documentació tècnica que per la seua especificitat els corresponga, i amb la ubicació parcel·l·lària i el suport fotogràfic que permetta constatar la situació de partida i la seua transcendència patrimonial.

Este últim aspecte serà avaluat pel tècnic municipal, de l'informe sospesat del qual l'Ajuntament podrà derivar la no necessitat de tràmit autoritzatiu previ en actuacions que se situen fora del present marc normatiu per falta de transcendència patrimonial, com seria el cas de les obres i instal·lacions dirigides a la correcta conservació, bon ús i habitabilitat interior dels immobles que no tinguen reconeixement individualitzat de Bé d'Interés Cultural o Bé de Rellevància Local, i que, per plantejament, tècnica i abast no suposen posar en perill els valors de l'edifici, en si mateix i/o en la seua contribució als valors generals de l'entorn.

En estos casos, l'Ajuntament comunicarà a esta administració en el termini de 10 dies, la concessió de llicència municipal, i adjuntarà, com a mínim, l'informe tècnic que es menciona en el paràgraf anterior, un pla d'ubicació i el suport fotogràfic que permetta constatar la situació de partida i la seua falta de transcendència patrimonial.

Article quart

El fet de contravindre el que preveuen els articles anteriors, determinarà la responsabilitat de l'Ajuntament en els termes establits en l'article 37 de la Llei del Patrimoni Cultural Valencià.

- Iglesia de Santa Ana. Calle Santa Ana. Año 1695.
- Casa Señorial. Plaza San Pedro nº 14 y Cueva Santa nº 8. Siglo XVI.
- Casa Señorial. Plaza de las Ánimas nº 21, nº 23 y nº 25. Del s. XVIII reformada.
- Pabellón y jardín. Calle Fray Bonifacio Ferrer nº 18 y calle Monte nº 1. Año 1900.
- Casa en la plaza Monjas nº8.
- Fuente. Plaza Cueva Santa s/n
- Fuente. Plaza Agua Limpia s/n

ANEXO IV

Normativa de protección

Artículo primero

Sin perjuicio de su debida y expresa adaptación a las determinaciones contenidas en la presente declaración, tendrá la consideración de normativa provisional, a los efectos de lo dispuesto en el artículo 28.2.d) de la Ley 4/1998, de 11 de junio, del Patrimonio Cultural Valenciano, el Plan Especial de Protección del Centro Histórico y Catálogo del Patrimonio Arquitectónico del Municipio de Segorbe, aprobado definitivamente por la Comisión Territorial de Castellón, con las subsanaciones introducidas posteriormente e informadas favorablemente por la Dirección General de Promoción Cultural y Patrimonio Artístico en fecha 2 de noviembre de 2000.

Artículo segundo

Las licencias municipales relativas a los bienes integrantes del Conjunto Histórico que no estén declarados por si mismos de interés cultural, ni se encuentren en los entornos de protección de los mismos, deberán ser comunicadas a la Conselleria de Cultura y Educación dentro de los diez días siguientes a la concesión de la licencia, a los efectos del artículo 36 de la Ley del Patrimonio Cultural Valenciano.

Artículo tercero

En los monumentos y sus entornos de protección se seguirá precisando la preceptiva autorización de la Conselleria de Cultura y Educación -con carácter previo a la concesión de licencia o aprobación municipal- a tenor del artículo 35 de la Ley del Patrimonio Cultural Valenciano.

Todas las intervenciones requerirán, para su trámite autorizativo, la definición precisa de su alcance, con la documentación técnica que por su especificidad les corresponda, y con la ubicación parcelaria y el apoyo fotográfico que permita constatar la situación de partida y su trascendencia patrimonial.

Este último aspecto será evaluado por el técnico municipal de cuyo sopesado informe el Ayuntamiento podrá derivar la no necesidad de trámite autorizativo previo en actuaciones que se sitúen fuera del presente marco normativo por falta de transcendencia patrimonial, como sería el caso de las obras e instalaciones dirigidas a la correcta conservación, buen uso y habitabilidad interior de los inmuebles que no tengan reconocimiento individualizado de Bien de Interés Cultural o Bien de Relevancia Local, y que, por planteamiento, técnica y alcance no supongan poner en peligro los valores del edificio, en sí mismo y/o en su contribución a los valores generales del entorno.

En estos casos, el Ayuntamiento comunicará a la administración de la Generalitat Valenciana en el plazo de 10 días la concesión de licencia municipal, adjuntando como mínimo el informe técnico que se menciona en el párrafo anterior, un plano de ubicación y el apoyo fotográfico que permita constatar la situación de partida y su falta de transcendencia patrimonial.

Artículo cuarto

La contravención de lo previsto en los artículos anteriores determinará la responsabilidad del Ayuntamiento en los términos establecidos en el artículo 37 de la Ley del Patrimonio Cultural Valenciano.

Article quint

El conjunt històric de Segorbe configura un jaciment arqueològic medieval murallat, raó per la qual totes les actuacions i obres que suposen l'alteració del subsòl del conjunt quedaran subjectes al que disposa l'article 62 de la Llei 4/98, d'11 de juny, del Patrimoni Cultural Valencià i requeriran la prèvia intervenció arqueològica.

ANNEX V Documentació gràfica

Artículo quinto

El conjunto histórico de Segorbe configura un yacimiento arqueológico medieval amurallado por lo que todas las actuaciones y obras que supongan la alteración del subsuelo del conjunto quedarán sujetas a lo dispuesto en el artículo 62 de la Ley 4/1998, de 11 de junio, del Patrimonio Cultural Valenciano, y requerirán la previa intervención arqueológica.

ANNEX V Documentación gráfica

